Kirjallinen kysymys KK 280/2019 vp

Hanna Sarkkinen vas

Kirjallinen kysymys oikeudenkäyntien häirinnästä ja painostamisesta

Eduskunnan puhemiehelle

Viime aikoina eräissä julkisuudessa seuratuissa oikeudenkäynneissä on esiintynyt ilmiötä, jossa oikeudenkäyntiä, asianosaisia tai todistajia on häiriköity muun muassa kuvaamalla. Kuvaaminen ja verkossa tapahtuva reaaliaikainen välittäminen eli niin sanottu striimaaminen tai muu tällaisten videoiden levittäminen kuuluvat kiinteästi esimerkiksi eräiden äärioikeistolaisten ryhmittymien ja valeuutissivustojen toimintatapoihin. Esimerkiksi oikeudenkäyntien asianosaisia, rikosten uhreja, mielenosoittajia, erilaisiin tapahtumiin osallistuvia sekä yleisesti yhteiskunnallisia toimijoita tai muuten edellä mainittujen toimijoiden näkemyksistä poikkeavia mielipiteitä esittäviä henkilöitä pyritään tällä tavoin ahdistelemaan, häiritsemään tai painostamaan. Tällainen toiminta liittyy läheisesti rikolliseen vihapuheeseen ja niin sanottuun maalittamiseen, johon hallitus on puuttumassa rikoslainsäädäntöä tarkastelemalla. Kyseisellä toiminnalla pyritään myös kyseenalaistamaan oikeusvaltiolle elintärkeää riippumatonta tuomioistuinprosessia sekä vaikuttamaan rikoksen uhreihin, todistajiin ja sivullisiin.

Oikeudenkäymiskaaren 14 luvun 6 §:n mukaan tuomioistuimen puheenjohtaja on velvollinen valvomaan järjestyksen noudattamista istunnossa ja antamaan tätä varten tarvittavat määräykset. Puheenjohtaja voi määrätä istuntosalista poistettavaksi henkilön, joka häiritsee käsittelyä tai käyttäytyy muutoin sopimattomasti. Lain 14 luvun 7 §:n mukaan henkilölle, joka ei noudata puheenjohtajan määräyksiä, käyttää istunnossa tuomioistuimen arvoa loukkaavaa tai muutoin sopimatonta puhetapaa tai muuten häiritsee käsittelyä tai käyttäytyy sopimattomasti, voidaan tuomita järjestyssakko. Jos järjestyssakko ei ole riittävä toimenpide, tuomioistuin voi myös määrätä häiriköivän henkilön otettavaksi säilöön enintään 24 tunnin ajaksi.

Rikoslain 15 luku koskee rikoksia oikeudenkäyttöä vastaan. Luvun 9 §:ssä säädetään rangaistavaksi oikeudenkäytössä kuultavan uhkaaminen. Pykälän mukaan henkilö, joka väkivallalla tai uhkauksella estää tai yrittää estää toista antamasta lausuntoa todistajana, asiantuntijana, muuna kuultavana tai asianosaisena oikeudenkäynnissä, esitutkinnassa, poliisitutkinnassa tai niihin rinnastettavassa muussa viranomaismenettelyssä, tai vaikuttaa tai yrittää vaikuttaa lausunnon sisältöön, on tuomittava oikeudenkäytössä kuultavan uhkaamisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi vuodeksi. Samasta teosta tuomitaan henkilö, joka tekee tai uhkaa tehdä väkivaltaa toiselle tai hänen läheiselleen sen vuoksi, mitä tämä on lausunut.

Rikoslain 15 luvun 9 § koskee kuultavaan kohdistettua väkivaltaa tai uhkailua. Säännös ei sen sijaan tehokkaasti kata viime aikoina enenevässä määrin nähtyä oikeudenkäyntien häirintää ja ri-

Valmis
5.0

kosten uhrien tai muiden henkilöiden ahdistelua, häirintää ja painostamista esimerkiksi kuvaamalla ja jakamalla kuvattua materiaalia verkossa.

Toimintaa, jossa tietyt henkilöt ahdistelevat ja kuvaavat esimerkiksi poliittisina vastustajina pitämiään henkilöitä, sekä välittävät videokuvaa verkkoon pitkälti maalittamistarkoituksessa, on viime vuosina esiintynyt laajasti myös oikeudenkäyntien ulkopuolella. Tällainen toiminta saattaa olla lähellä rikoslaissa tarkoitettua yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämistä tai vainoamista, mutta oikeustila on tältä osin epäselvä. Rikoslain 24 luvun 8 § koskee yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämistä, josta tuomitaan henkilö, joka lukuisten ihmisten saataville toimittamalla esittää toisen yksityiselämästä tiedon, vihjauksen tai kuvan siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa. Rikoslain 25 luvun 7 a §:n mukaan henkilö, joka toistuvasti uhkaa, seuraa, tarkkailee, ottaa yhteyttä tai muuten näihin rinnastettavalla tavalla oikeudettomasti vainoaa toista siten, että se on omiaan aiheuttamaan vainotussa pelkoa tai ahdistusta, tuomitaan vainoamisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Kuvaamista julkisilla paikoilla ei sinänsä ole syytä rajoittaa, ja erilaisten tapahtumien kuvaaminen ja raportointi on normaalia sananvapauden käyttöä. On kuitenkin aihetta pohtia, missä menevät normaalin demokraattisen toiminnan ja sananvapauden rajat ja milloin toiminta muuttuu epäasialliseksi häirinnäksi ja tarvitaanko ilmiöiden suitsimiseksi lainsäädännöllisiä uudistuksia.

On myös mahdollista, että kuvattu ilmiö ei sinänsä edellytä lainsäädäntömuutoksia ja jo nykyinen sääntely tarjoaa välineet puuttua riittävästi epäasialliseen häirintään. On kuitenkin myös tärkeää, että viranomaiset ja tuomioistuimet ovat tietoisia esimerkiksi sosiaalisessa mediassa nähtävistä ilmiöistä ja toimintatavoista, osaavat tunnistaa nykyaikaisessa digitaalisessa ympäristössä tapahtuvaa epäasiallista toimintaa sekä puuttua lainvastaiseen toimintaan nykyistäkin sääntelyä soveltamalla.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Miten hallitus aikoo puuttua oikeudenkäyntien häirintään, joka tapahtuu esimerkiksi asianosaisia ja kuultavia kuvaamalla ja aineistoa levittämällä ja

pitääkö hallitus nykyistä sääntelyä riittävänä tällaiseen toimintaan puuttumiseksi sekä rikosten uhrien, kuultavien ja muiden henkilöiden suojelemiseksi häirinnältä ja painostukselta oikeudenkäynneissä ja laajemminkin?

Helsingissä 30.10.2019

Hanna Sarkkinen vas